

УДК 657.4

НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ РИЗИКУ НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ

Королюк Тетяна Миколаївна, к.е.н., доцент, Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, м. Тернопіль, Україна

Анотація — дослідження міжнародних стандартів фінансової звітності засвідчило про наявність ризику як фактора/чинника здійснення господарських операцій чи видів діяльності підприємств, характеристики окремих видів ризику, необхідність розкриття інформації про ризику у фінансових звітах.

Ключові слова — господарська операція, міжнародні стандарти фінансової звітності, облік, ризик.

Важливим інструментом управління ризиками підприємства виступає система бухгалтерського обліку, завданням якої має бути своєчасне виявлення впливу ризиків (неадекватність реальної економічної ситуації, неспівставність інформації та ін.) на стабільність функціонування та розвитку підприємства. Це, в свою чергу, дозволить оцінювати можливі наслідки ризиків та сприяти розробці заходів для їх мінімізації. Для цього ризик як елемент ринкової економіки та фактор впливу на фінансово-господарську діяльність підприємств потребує чіткого нормативного регулювання з метою ефективного управління ним.

Нормативне регулювання обліку на міжнародному рівні здійснюється міжнародними стандартами фінансової звітності (далі – МСФЗ) [1]. Дослідження МСФЗ щодо регулювання обліку ризику дозволило виявити інформацію про ризик за певними видами та ризик в якості фактора/чинника здійснення господарських операцій. Так, у МСФЗ 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності» вказується на необхідність дисконтування зобов'язання, використовуючи найкращу оцінку історичної скоригованої на ризик ставки дисконту (ставка дисконту). МСФЗ 4 «Страхові контрак-

ти» містить детальну характеристику ризиків, пов'язаних зі страховими контрактами, – страхового та фінансового ризику. МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації» дає змогу користувачам оцінити характер та рівень ризиків (кредитний, валютний, відсотковий, ринковий ризику, ризик ліквідності, інший ціновий ризик), що виникають унаслідок фінансових інструментів та на які суб'єкт господарювання наражається протягом періоду та на кінець звітного періоду, а також яким чином суб'єкт господарювання управляє цими ризиками. При цьому у стандарті наголошується на взаємодії між якісною та кількісною розкритою інформацією, що дасть змогу користувачам краще оцінити вплив ризиків на суб'єкт господарювання. МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості» розкриває ризик невиконання як ризик того, що суб'єкт господарювання не виконає зобов'язання, та включає, зокрема, власний кредитний ризик суб'єкта господарювання.

МСФЗ 2 «Платіж на основі акцій» розкриває, що працівники часто виконують опціони на акції достроково з різних причин, однією з яких є уникнення ризику. У МСФЗ 10 «Консолідована фінансова звітність» вказано, що інвестор зазнає ризиків, або має право щодо змінних результатів діяльності об'єкта інвестування у випадку, якщо результати інвестора від його участі мають потенційну здатність змінюватися внаслідок зміни показників діяльності об'єкта інвестування. Такий же підхід до ризику наявний і у МСФЗ 11 «Спільна діяльність», в якому вказується, що суб'єкти господарювання, які мають частки участі у спільній діяльності, можуть зазнавати ризику (наприклад, ризик попиту, ризик запасів, кредитний ризик). МСФЗ 12 «Розкриття інформації про частки участі в інших суб'єктах господарювання»

розкриває інформацію про ризики, пов'язані з частками участі суб'єкта господарювання в спільних, дочірніх та асоційованих підприємствах. МСФЗ 14 «Відстрочені рахунки тарифного регулювання» розкриває інформацію, яка дозволить користувачам оцінити ризики, пов'язані з тарифним регулюванням, яке встановлює ціну, яку суб'єкт господарювання може виставляти клієнтам за товари або послуги.

У Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 1 (далі – МСБО) «Подання фінансових звітів» компонентами іншого сукупного доходу є величина зміни справедливої вартості, що відноситься до змін кредитного ризику зобов'язання. У примітках до фінансових звітів при розкритті нефінансової інформації слід відображати цілі та політику управління фінансовими ризиками суб'єкта господарювання. МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів» містить інформацію про ризик зміни вартості, який притаманний еквівалентам грошових коштів. МСБО 17 «Оренда» вказує, що класифікація оренди базується на тому, якою мірою ризики (можливість збитків від простоїв або технічної застарілості), пов'язані з володінням орендованим активом, розподіляються між орендодавцем та орендарем.

МСБО 18 «Дохід» розкриває ризик як фактор господарської операції, а саме: дохід від продажу товарів має визнаватися в разі задоволення, якщо суб'єкт господарювання передав покупцеві суттєві ризики і винагороди, пов'язані з власністю на товар. У більшості випадків передача ризиків та винагород щодо володіння збігається з передачею юридичного права власності або з передачею у володіння покупця, в інших випадках відбувається не одночасно з передачею юридичного права власності або з передачею у володіння. МСБО 19 «Виплати працівникам» містить інформацію про ризики, які можуть виникати при виплатах працівникам по закінченні трудової діяльності: актуарний ризик (виплати будуть меншими за очікувані) та інвестиційний ризик (інвестованих активів буде недостатньо для забезпечення очікуваних виплат). У МСБО 36

«Зменшення корисності активів» розкривається, що в обчисленні вартості активу при використанні слід відображати ціну за прийняття ризику, притаманного цьому активу, а також слід враховувати ризик країни, валютний та ціновий ризики. МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» передбачає, що для отримання найкращої оцінки забезпечення слід враховувати ризики та невизначеності, які неминуче пов'язані з багатьма подіями та обставинами.

Отже, вивчення МСФЗ засвідчило про відсутність тлумачення поняття «ризик» та водночас наявність інформації, що розкриває певні види ризику: ризик зміни вартості, актуарний, інвестиційний, кредитний, валютний, відсотковий, ринковий, страховий, фінансовий ризики, ризик ліквідності, інший ціновий ризик, ризик ставки дисконту, ризик невиконання, ризик країни тощо, які характерні для певного виду господарської операції або діяльності.

Список використаної літератури

1. Міжнародні стандарти фінансової звітності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/news/view/mizhnarodni-standarty-finansovoi-zvitnosti-versiia-perekladu-ukrainskoiu-movoiu---rik?category=bjudzhet>.

Автори

Королюк Тетяна Миколаївна, доцент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту, Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя (korolyuk11@gmail.com).

Тези доповіді надійшли 06 лютого 2017 року.

Опубліковано в авторській редакції